

Сізов Віталій Валерійович – кандидат педагогічних наук, доцент. Завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро, Україна). E-mail: rimma.sizova@gmail.com

Sizov Vitaliy Valeriyovich – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, the head of Social Humanitarian Disciplines Department of M. Glinka Dnipropetrovsk Academy of Music (Dnipro, Ukraine). E-mail: rimma.sizova@gmail.com

УДК 378.14

ВПЛИВ КУЛЬТУРНОЇ УПЕРЕДЖЕНОСТІ НА ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ У МЕНШИННИХ ГРУПАХ АВСТРАЛІЇ

А. Є. Скирда

У статті розглядається проблема виявлення обдарованих студентів у меншинних групах, представниками яких можуть бути особистості із культурних і релігійних груп, інваліди тощо. Стаття доводить думку, що обдарована людина може мати досвід або погляди, що знаходяться поза межами домінуючої соціальної норми. Це означає, що такі студенти не можуть мати досягнень такого ж рівня, що і студенти, які є представниками домінуючої культури, тому що вони не мають рівних можливостей для розвитку своєї особистості. Також у статті увага акцентується на тому, що упереджене ставлення до представників меншинних груп ставить під сумнів сам факт наявності обдарованих студентів у меншинних групах, але й питання наявності рівних можливостей для кожної людини в демократичному суспільстві. Тому визнання й ідентифікування обдарованих студентів у меншинних групах та забезпечення їх освітніх потреб є одним із пріоритетних завдань сучасної педагогічної науки кожної країни світу.

Ключові слова: обдарований, талановитий, особистість, індивідуальність, навчальний план, навчальна програма, потенціал, ідентифікація, меншинна група, домінуюча культура.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Прогрес людства великою мірою залежить від обдарованих людей. Отже, усвідомлення людського потенціалу як основного ресурсу людського розвитку є дуже важливим фактором успішного розвитку країни та її економічних і

культурних здобутків. Не зважаючи на те, що найбільші надії покладаються на обдаровану молодь, дуже часто їй не вдається розкритись та проявити свою індивідуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних учених свідчать, що проблема обдарованості є центральною з погляду розвитку особистості, оскільки розвиток творчих здібностей окремої людини є запорукою оновлення, перетворення та гармонійного розвитку всього суспільства загалом. Питаннями дитячої обдарованості займалися ще на початку двадцятого століття, але інтерес до досліджуваного явища значно зріс у другій половині двадцятого століття, особливо в 80-х – 90-х роках. Зрозуміти сутність обдарованості й її природи намагались Дж.Гілфорд, П.Торренс, Г.Айзенк, Х.Гарднер, Дж.Рензуллі, С. Тейлор, К. Хеллер, М. Группета та інші.

Великий внесок у розвиток теорії обдарованості, визначення принципів виявлення та педагогічної підтримки обдарованих студентів зробили багато вітчизняних учених. Фундаментальні проблеми структури та природи здібностей, умов їх розвитку вирішувалися такими відомими вченими, як В.М. Алфімов, О.А. Бочарова, Л.В. Кокоріна та ін., виявлення талановитих дітей, а саме М.М. Кабанець, Л.С. Левченко, О.Л. Музики, В.О. Моляко, О.І. Кульчицької та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Здобутки нашої країни в області культури, економіки та інших галузей є результатом розвинутого потенціалу кожної обдарованої людини, який зростає та розвивається з дитинства. Але ж ми розуміємо, що творча й обдарована молодь має можливість досягти значних результатів і розвинути свої надзвичайні навички тільки за умов виявлення в їхньому дитинстві характеристик, які пов'язані з обдарованістю, тому дуже важливо визнати, що ідентифікація обдарованих дітей має бути невід'ємною частиною сучасної державної політики та нових стратегій України в освіті. Виявлення та педагогічна підтримка обдарованих студентів має бути закладена в основу освітньої системи нової якості. Особливо це стосується завдань освіти в державних і регіональних програмах. Усе це обумовлює необхідність виявлення та підтримки освітніх потреб обдарованих студентів в умовах специфіки багатокультурних регіонів України, а також меншинних груп до яких можуть належати обдаровані студенти із груп релігійних меншин, інвалідів, неповних та неблагополучних сімей тощо.

Цілі статті. Меншинні групи не є достатньо представленими у навчальних програмах для обдарованих. Це означає, що такі студенти не можуть мати досягнень такого ж рівня, що і студенти, які є представниками домінуючої культури, тому що вони не мають рівних

можливостей для розвитку своєї особистості. Також ідентифікація обдарованих студентів не є просто питанням пошуку відповідних тестів, оскільки упереджене ставлення до представників меншинних груп ставить під сумнів сам факт наявності обдарованих студентів у меншинних групах, але й питання наявності рівних можливостей для кожної людини у демократичному суспільстві. Ціллю статті є дослідження стану проблеми визнання й ідентифікування обдарованих студентів у меншинних групах та забезпечення їхніх освітніх потреб в Австралії.

Основна частина. Обдарована людина може мати досвід або погляди, що знаходяться поза межами домінуючої соціальної норми. Це стосується, насамперед, меншинних груп. Їх представниками можуть бути особистості із культурних або релігійних груп, інваліди тощо. Проте у літературі не підтримується припущення, що серед них є обдаровані. А досвід, який є відмінним від домінуючої культури, вважається неприйнятним. Поряд з тим у науковій літературі є мало свідчень про культуру обдарованості цих груп.

Порівняно з домінуючими соціальними нормами обдаровані студенти з виключно особливим мисленням і асинхронним розвитком із меншинних груп можуть виявлятися в рівній мірі та бути не менш обдарованими, аніж студенти із домінуючої культури. Їхній асинхронний розвиток, в якому розвинуті пізнавальні здібності поєднуються з підвищеною інтенсивністю та створюють внутрішній досвід і усвідомлення, які кількісно відрізняються від норми, і є проявом обдарованості. Ця асинхронність може спричинити труднощі в аудиторії. Обдаровані студенти можуть висловлювати зацікавленість у темах, що є поза досвідом викладача. У результаті чого будуть обмежені у вивченні цих тем, оскільки вони не є цінністю домінуючої культурної групи, до якої належать їх викладачі. Крім того, гіперактивність обдарованих студентів може дратувати викладача, який вимагає, щоб вони сиділи спокійно та слухали. Обдаровані студенти із меншинних груп не здатні задовольнити очікуваний стереотип або критерії обдарованої особистості. Наслідком такої упередженості і несправедливості, швидше за все, буде бажання приховати свою обдарованість, бо такі студенти мають більш підвищену моральну чутливість.

Хоча немає літератури, яка б підтримувала визначення обдарованості як реальної культури, прийнято вважати, що це поняття слід вивчати досліджуючи групи обдарованих осіб. Обдаровані студенти є носіями визнаних спільних рис або характеристик. Хоча не всі ці характеристики, ймовірно, будуть наявні в будь-якому обдарованому студенті, є велике

різноманіття комбінацій цих характеристик, які можуть бути наявними в обдарованій особистості.

Виявляється, що є спільні риси у обдарованих індивідів серед меншинних груп, які можна порівняти з симптомами, що спостерігаються при культурному шоці. Характеристики тривожності, депресії та безсоння виявляються в обох категоріях. Вважається, що інші ознаки та симптоми в кожній категорії є також пов'язаними. Наприклад, перфекціонізм, який є вираженим прикладом занепокоєння у деяких обдарованих студентів, може проявлятися як нав'язлива компенсаційна поведінка. Це також може вважатись реакцією на культурний шок. Особа, що прагне до перфекціонізму, намагається представити себе ідеально та тим самим уникнути упередження у суперечливій культурі.

Талановиті студенти із меншинних груп проявляють незвичну чутливість до очікувань інших, і ця чутливість може викликати великі страждання. Самотність, що відчувається обдарованими особами, є прямим наслідком відхилення від домінуючої культурної групи. Такі обдаровані студенти будуть демонструвати поведінку підстроювання, щоб замаскувати свій посилений інтелект і уникнути конфліктів з представниками домінуючої культури за рахунок відмови від своєї обдарованості. Така відмова, зрештою, сильно перешкоджає їхнім успіхам і досягненням.

Іншим фактором, який є дуже впливовим під час виявлення обдарованих студентів, це належність до сім'ї з одним або двома батьками. Д. Форд, Т. Грантхем і Б. Харріс провели дослідження факторів, що впливають на ідентифікацію обдарованих серед студентів, що мають темний колір шкіри та порівняли таких студентів із сімей з одним батьком та двома. Вони виявили, що студенти з неповних сімей менш імовірно були ідентифіковані. У той самий час як студенти із сімей з двома батьками могли і не бути обдарованими, але вони мали більше шансів на те, щоб бути ідентифікованими. Усе це тільки підкріплює ідею про те, що сім'ї з двох батьків представляють культуру, яка ближча до домінуючої, і це працює як допоміжний засіб ідентифікації.

С. Константопулос також дослідив низку чинників, які відносяться до виявлення обдарованих студентів. Вони також стверджують, що в сім'ях з двома батьками обдаровані діти мають більше шансів бути ідентифікованими. Особливо це є характерним для сімей, де батько має більш професійну та добре оплачувану роботу, а мати також працює, ніж є домогосподаркою. Ним було виявлено, що високий рівень батьківських освітніх прагнень у поєднанні з високим соціально-економічним статусом сім'ї є важливими провісниками академічної обдарованості. Він також

визначає, що студенти, які мають комп'ютер у своїй оселі, також більш імовірно будуть ідентифіковані як обдаровані.

Д. Бегорей та К. Словінський називають обдарованих студентів із сімей з низьким рівнем доходу «перлинами з раковини». Вони стверджують, що вони як перлини, які приховані в раковинах та які часто буває важко знайти, але, безумовно, їх варто шукати. Якщо педагоги виходять за межі обставин студентів із меншинних груп, включно тих, що походять із сімей з низьким соціально-економічним рівнем та підтримують високі очікування щодо них, тоді інтелектуальність і творчість виявляються серед величезної кількості особистостей.

Т. Хеберт наводить приклад із свого дослідження, коли один із трьох обдарованих студентів, що належали до сімей з низьким соціально-економічним рівнем, був ідентифікований соціальним працівником, тоді як більшість його шкільних вчителів вважали його «проблемним учнем». Двом іншим студентам пощастило більше, тому що вони були рано ідентифіковані неупередженими вчителями. Т. Хеберт стверджує, що багато з цього приводу може бути зроблено вчителями. Він пропонує використовувати більш індивідуалізовані підходи та програми навчання, а не стандартизовані, що є поширеними зараз. Д. Рензулі вказує на те що, брак успіху компенсаційних програм протягом багатьох років має переконати вчителів вивчати та застосовувати альтернативні моделі щодо традиційних підходів до відновлення, які дуже недооцінюють потенціал знедолених дітей із сімей з низьким соціально-економічним рівнем. Унаслідок упередженості такі студенти стають жертвами навчального підходу, який є фактично «муштрою та вбивством», та найбільше страждають від недостатніх можливостей збагачення в державних школах, коли студенти з сімей з низьким соціально-економічним рівнем не можуть собі дозволити комп'ютерні табори, уроки танців, наукові та спортивні програми, що більш забезпечені сім'ї використовують для компенсації недостатнього збагачення шкільних програм.

Це підтверджує ствердження Р.Коннела та К.Ганнікотта, які кажуть, що фінансування компенсаційних програм не є достатнім для виправлення ситуації. М.Фразієр також вказує на те, що меншинні групи є недостатньо представленими у навчальних програмах для обдарованих та підтверджує думку С.Константопулоса щодо факторів, що сприяють ідентифікації. Вона стверджує, що для того, щоб студенти були ідентифікованими як обдаровані, вони повинні походити з домінантної культури, що означає що, вони мають бути білошкірими та мати двох батьків, які мають університетську освіту. Вона пояснює, що люди дійсно думають, що студенти з бідних сімей не можуть мати досягнень такого ж рівня, що і

студенти з заможних сімей, тому що у них не було таких можливостей для розвитку своєї особистості. М.Фрейзер прямо називає таку точку зору упередженою та несправедливою. Вона також стверджує, що ідентифікація обдарованих студентів не є просто питанням пошуку відповідних тестів, оскільки навіть тоді укорінене ставлення завадило б усім зусиллям ідентифікувати обдарованих студентів з меншинних груп та забезпечити їхні освітні потреби.

Зазвичай вважається, що упереджене ставлення до вивчення обдарованості можна знайти у наукових працях американських дослідників. У той самий час австралійські дослідники обдарованості Е.Фріденберг і А.О'Маллейн вивчають розвиток обдарованих і талановитих студентів та узагальнюють свою точку зору, посилаючись на австралійську культуру егалітарного світогляду, який цінує соціальну справедливість, не використовує привілеї та не концентрується на упередженій точці зору педагогів.

Однак, дослідження інших учених, наприклад, Е.Хаттон зосереджені на вивченні стану освіти серед обдарованих у класах Східного Метрополітену, що є багатим районом Сіднея, де студенти навчаються у приватних школах, та не включає вивчення тих, хто живе в Західному Сіднеї, який є бідним районом, і де студенти виключно навчаються у державних школах. Це підтверджує точку зору, що обдаровані студенти з меншинних груп Австралії також страждають від упередженості і несправедливості. Це не бідність, яка спричиняє нестачу освіти серед обдарованих студентів меншинних груп, а точка зору деяких вчителів і робітників освіти через їх негативність та ворожість внаслідок сприйманої соціальної відстані між ними та батьками студентів з меншинних груп. Ця точка зору повторюється в коментарі М.Хоу, згідно з яким світогляд студентів, які проживають на відстані всього тридцять кварталів, може настільки відрізнятись, ніби вони походили з іншого континенту.

Е.Хаттон також вважає, що вчителі, які працюють у бідних районах, часто приймають стратегію виживання та заниження очікувань успіхів і досягнень у своїх студентів і зосереджують увагу на дисципліні та базовому навчанні. Тоді як студенти часто почуваються заляканими шкільною роботою та дотримуються стратегії ухилення від роботи на занятті та, як правило, створюють проблему з дисципліни, яка лише замикає цей цикл. Ці типи питань поширені в будь-якому регіоні, який вважається економічно неблагополучним або страждає від відсутності можливостей для розвитку творчої особистості. Усе це впливає на реалізацію державних проєктів та програм у таких регіонах.

У своїх роботах австралійський дослідник обдарованих та талановитих М.Группета проводить аналогію з садово-парковими культурами, коли каже, що більшість педагогів, які працюють в неблагополучних соціально-економічних або багатокультурних регіонах не мають наміру вирощування «малих маків» або «квіток» будь-якого іншого виду. У тому, як вони бачать свої школи та учнів, вони не бачать «маків». Насправді вони взагалі не бачать саду. Вони тільки зацікавлені у якомусь більш-менш прийнятному порядку серед «бур'янів». Педагоги не в змозі розпізнати та визнати такий «маленький мак». Навіть коли вони розпізнають поведінку, яка може бути віднесеною до поведінки обдарованої дитини, вони відносять ці ознаки лише до «тямущої дитини, яка нудьгує».

Наслідки цих точок зору, неможливість досягнути реальність культурного упередження під час IQ. тестування та існуючі міфи щодо обдарованості впливають на розвиток та досягнення студентів, які вже є знедоленими. Упереджені погляди деяких освітян формують бачення батьків у цьому регіоні та студентів у цих школах. На їхню думку, в такому класі або школі не може бути обдарованих студентів. Таке поняття виходить за рамки їхнього сприйняття, досвіду або уяви. Вони навіть здивовані, коли бачать тямущого учня. Цей дефіцитний погляд сильно впливає на виявлення обдарованих студентів у певних географічних регіонах Австралії, особливо у тих регіонах, що мають нижчий соціально-економічний рівень та є дуже мультикультурними.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Відповідальність за розвиток обдарованих студентів із меншинних груп повинна бути покладена і на батьків, і на освітян, і на державу. Тільки їхні сумісні зусилля та наполеглива праця дозволять розробляти більш чіткий план дій щодо освіти обдарованих і талановитих в меншинних групах, що в свою чергу буде імplementовано в програмах ідентифікації обдарованих студентів, що є представниками меншинних груп, та відповідних навчальних планів. Такі міри та сучасний підхід до проблеми обдарованості стануть запорукою модернізації системи освіти не тільки Австралії, але й України.

Література

1. Archambault F., Westberg K., Brown S., Hallmark B., Zhang W., & Emmons C. Classroom practices used with gifted third and fourth grade students. // Journal for the Education of the Gifted. – 1993. – P. 13-28 [in English].
2. Braggett E.J., & Moltzen R.I. Programs and practices for identifying and nurturing giftedness and talent in Australia and New Zealand. // International Handbook of

- Giftedness and Talent (2nd ed.). Oxford: Elsevier Science. – 2000. – P. 7-8 [in English].
3. Clinkerbeard P.R. & Kolloff P.B. Ten suggestions for including gifted education in pre-service teacher education. // The Teacher Educator. – 2001. – P. 214-218 [in English].
 4. Collins J. The Education of Gifted and Talented Children. Senate Employment, Workplace Relations, Small Business and Education References Committee. Canberra: AGP. – 2001. – P. 3-4 [in English].
 5. Gross M. Exceptionally gifted children. London & New York: Routledge. – 2004. – P. 16-18 [in English].
 6. Taylor T. & Milton M. Preparation for teaching gifted students: An investigation into university courses in Australia. // Australian Journal of Gifted Education. – 2006. – P. 15-22 [in English].
 7. Van Tassel-Baska J. Gifted programs and services: What are the non-negotiables? Theory into Practice// Journal for the Education of the Gifted. – 2005. – P. 90-97 [in English].
 8. Westberg K., Archambault F., Dobyms S., & Salvin T. The classroom practices observation study. // Journal for the Education of the Gifted. – 1993. – P. 29-56 [in English].

ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНОГО ПРЕДУБЕЖДЕНИЯ НА ВЫЯВЛЕНИЕ И ПРИЗНАНИЕ ОДАРЕННЫХ СТУДЕНТОВ В ГРУППАХ МЕНЬШИНСТВ В АВСТРАЛИИ

А. Е. Скирда

В статье рассматривается проблема идентификации одаренных студентов в группах меньшинств, представителями которых могут быть люди из культурных и религиозных групп, инвалиды и т. д. В статье подчеркивается мысль о том, что у одаренного человека может быть опыт или взгляды, выходящие за рамки преобладающей социальной нормы. Это означает, что такие студенты не могут достичь того же уровня, что и студенты, которые являются представителями доминирующей культуры, потому что у них нет равных возможностей для развития их личности. В статье также обращается внимание на тот факт, что предубеждение по отношению к учащимся в группах меньшинств ставит под вопрос не только факт существования одаренных учеников в группах меньшинств, но также наличие равных возможностей для каждого человека в демократическом обществе. Поэтому идентификация и признание одаренных учеников в группах меньшинств и обеспечение их образовательных потребностей является одной из основных задач современной педагогической науки каждой страны мира.

Ключевые слова: одаренный, талантливый, личность, индивидуальный, учебный план, образовательная программа, потенциал, идентификация, группа меньшинств, доминирующая культура.

**THE INFLUENCE OF CULTURAL PREJUDICE ON IDENTIFICATION
AND RECOGNITION OF GIFTED STUDENTS IN THE MINORITY
GROUPS IN AUSTRALIA**

A. Y. Skyrda

The article deals with the problem of the identification of gifted students in minority groups whose representatives may be personalities from cultural and religious groups, disabled, etc. The article highlights the idea that a gifted person may have experience or views that are beyond the prevailing social norm. This means that such students cannot achieve the same level as the students who are representatives of the dominant culture because they have no equal opportunities for the development of their personality. The article also draws attention to the fact that prejudice to the students in minority groups questions not only the very fact of the existence of gifted students in minority groups, but also the availability of equal opportunities for each person in a democratic society. Therefore, identification and recognition of gifted students in minority groups and catering for their educational needs is one of the main tasks of the modern pedagogical science of every country in the world.

***Ключові слова:** Gifted, talented, personality, individuality, curriculum, educational program, potential, identification, minority group, dominant culture.*

Скирда Алла Євгенівна – старший викладач кафедри мовної підготовки Донецького національного технічного університету (м. Покровськ, Україна).
E-mail: alla.skyrda@ukr.net

Skyrda Alla Yevgenivna – Senior Lecturer of the Language Training Department of Donetsk National Technical University (Pokrovs'k, Ukraine).
E-mail: alla.skyrda@ukr.net